№ 81 Ausgabe B.

ГОМАН

Цана з перасылкай і дастаукай да хаты:

на 1 год—10 м. 80 фэн., на ½ году—5 м. 40 ф., на 3 месяцы—2 м. 70 ф., на 1 мес.—90 фэн.

Беларуская Віленская часопіс

выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская 33.
Адрэс адміністрацыі і экспэдыцыі:
М. Стэфанская 23.

Цана абвестак:

на 4-ай старане за радок дробнымі літарамі — 25 фэніг.; дробныя абвесткі— па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 81 (277). Год III. Вільня, 15 кастрычніка 1918 г. Цана 10 фэн. (5 кап.)

ТЭЛЕГРАМЫ.

ЛОНДОН (Рэўтэр). 13.Х. Сэрбскі міністэр - прэзыдэнт Пашыч сказаў, што на яго пагляд мір скора будзе, можа быць яшчэ прад Калядамі. Трэба спадзявацца, што, так званы, саюза народаў зробіць будучыя войны нэмагчымымі.

ГААГА. 13.Х. Адказ нямецкага ўраду стаў у Лёндоне вядомым у суботу ўвечары і вызваў у тэатрах, кінематаграфах і іншых грамадзкіх мясцох вялікую радасьць. Пяялі нацыянальны гымн і прадстаўленьні прарываліся. Пануе агульная думка, што канец вайны цяпер толькі пытаньне кароткага часу. Нядзеляшнія газэты пішуць, што ня можна яшчэ верыць шчырасьці нямецкага прадлажэньня. Газэты кажуць, што калі немцы думаюць, што цяпер можна сесьці за стол на конфэрэнцыі каб зрабіць згоду, то яны горка мыляцца. Да варункаў Вільсона Францыя і Англія дадасьць свае варункі. Вільсон не дастане ад сваіх саюзьнікаў згоды на заміраньне, калі ня будуць дадзены гарантыі, што Нямеччына будзе пабіта. Газэты пералічаюць потым вельмі далёка ідучыя гэткія гарантыі.

У Швайцарыі адказ Нямеччыны зрабіў добрае ўражэньне. Публіка пэўная, што мір цяпер блізкі. Францускa - Швайцарская газэта „La Fej“ піша: цяпер Вільсон павінен адкрыць карты і паказаць шчырасьць сваіх прынцыпаў, або іх партыйнасьць.

БЭРЛІН. 14.Х. **Урадова.** На прадлажэньне міра нямецкага ўраду прэзыдэнту Вільсону пачалося вялікае цкаваньне францускіх і англіцкіх газэт проціў быццам сустэматычнага нішчэньня нашымі войскамі пры адступленьні паўночнай Францыі. Няхай сьвет ведае, што гэтае цкаваньне чыстая мана і выдумана непрыяцельскімі газэтамі, каб узноў раздражніць военную злосьць і выперадзіць мір, каторага мы хочам. Але, гэта праўда: Сан-Кантэн, Каамбрэ, Дуэ, Ляон—гэта дымячыяся руіны, але адказ падае толькі на непрыяцельскіх лётальнікаў і артылерыю, каторыя цэлымі тыднямі абстрэлівалі гэтыя месты гранатамі і брангэрамі.

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. Ахмэт Рыза назначаны прэзыдэнтам сэната. Новае міністэрства арганізуецца. Яно ня ёсьць немцафобскае, яно не варожае немцам і ня зробіць сэпаратнага міра. Міністэрства Талаата яшчэ ня вышла ў адстаўку. Адносіны турэцкага ўраду бязумоўна карэктныя і заслужываюць бязумоўна прызнальнасьці.

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. 13.Х. Парлямэнт адкрыты сягоньня пасадавай прамовай султана, каторы напамінае аб цяжкім палажэньні, у каторым апынулася Турцыя з прычыны развалу Баўгарыі. Разам з цэнтральнымі дзяржавамі Турцыя прадлажыла непрыяцелям мір, але разам з сваймі саюзьнікамі Турцыя прыняла меры безпечнасьці краю. Парлямэнт выбраў сваім прэзыдэнтам Галіля, большасьцю 70 галасоў.

ГААГА. 13.Х. Газэты наказываюць з Вашынгтона што, з прычыны адкрыцьця агітацыі на чацьвертую военную амэрыканскую пазыку, прэзыдэнт Вільсон заявіў, што апошнія здарэньні павінны яшчэ павялічыць цікаўнасьць да гэтай пазыкі. «Я спадзяюся, сказаў ён, што мае суграмадзяне пазволяць мне сказаць ім шчыра, што найлепшае, што можна цяпер зрабіць —гэта памагчы новай военнай пазыцы дайсьці магчымай вышыні. Цяпер амэрыканскія сілы расшыраюцца, як ніколі дагэтуль і аслабленьне настрою ў Амэрыцы вызвала-б сусьветную катастрофу. Палажэньне крытычнае і мы павінны сабраць усе нашыя сілы, каб правясьці ў жыцьцё наш плян.

РОТТЭРДАМ. 14.Х. У Шэфільі міністэр Чэрчыль меў прамову, у каторай, між іншым, сказаў: „душа нямецкіх мілітарыстаў чарней чымся калі небудзь. Довадам ёсьць затапленьне торпэдай пасажырскага параходу „Leuster“. Вельмі патрэбны гарантыі прад заміраньнем, але нашыя варункі будуць дыктавацца ня помстай і ненавісьцяй, але толькі розумам. Абавязак англіцкага ўраду забаспечыць нас гарантыямі, каб пасьлей мы ня былі прымушаны да новае вайны.

БУКАРЭШТ. Орган ураду «Steagul» піша: «саюзьнікі пасьвячаюць Румыніяй на карысьць Баўгарыі. Яны маняцца аддаць Баўгарыі ўсю Добруджу.

МАСКВА (В.Т.Б.). 10.Х. «Правда» наказавае, што чэхі ўзарвалі два быкі вялікага волскага мосту. «Ізвѣстія» наказываюць, што ў Чэрэповецкім павеце Ноўгародзкай губ. забіты невядомымі арганізатар камітэта батракоў. У адказ на гэта разстрэлены: духавенства з епіскапам, ігуменьня і 8 іншых асоб.

Водлуг прыватных вестак брат б. цара, Міхаіл, прабаваў уцікаць і быў забіты сваёй вартай.

ВАШЫНГТОН (Рэўтэр). 13.Х **Урадова.** Параход «Ticondaroga» затоплены 30 верасьня.

Протэст Беларускага Ураду і Рады Беларускае Народнае Рэспублікі проці жаданьня Польшчы захапіць Беларускую Зямлю.

7 кастрычніка Беларускі Народны Сэкрэтарыят і Рада Беларускае Народнае Рэспублікі падалі нямецкаму рэйхсканцлеру, прынцу Максу Бадэнскаму, протэст проціў пляну Польшчы захапіць часьць Гродненскае і Віленскае губэрні.

Вільня, 15 кастрычніка 1918.

Ці прымуць коаліцыйныя дзяржавы прадложаны Нямеччынай мір. ці не, аднак мы не абмылімся, калі скажам, што мір ужо не за гарамі. Мір пастановіць аб долі многіх народаў як ваюючых так і не ваюючых. На міры разьвяжацца і доля Беларусі, там пакажацца ці будзем мы гаспадарамі ў сваім краі, ці будзем вольным, багатым незалежным народам, ці мо' парабкамі ў чужнікоў. І хоць беларускі рух ніколі ня схінецца прад сілай, хоць мы заўсёды будзем дабівацца і даб'ёмся наапошку свайго, то аднак у гэты гістарычны мамэнт мы павінны напяць усе свае сілы, каб абараніцца ад чужацкай няволі.

Беларусь з самага пачатку свайго культурнага быцьця была незалежным гасударствам сьпярша адна, а пасьля злучыўшыся з Літвой. Праз даўгі час свайго гістарычнага жыцьця беларусы вялі вялікую барацьбу з маскоўцамі і палякамі дзеля абароны свае незалежнасьці. У канцы пакарыўшыся сіле, будучы ў цяжкім ярме польскім і маскоўскім беларусы ніколі не пакідалі жаданьня стаць узноў незалежнымі. Гэтая вялікая ідэя нашае незалежнасьці, што чырвонай ніткай праходзіць праз усю нашую гісторыю, была як з прычыны пачуцьця беларускага народу свае самабытнасьці, свайго нацыянальнага «я», так і з патрэб эканаміцкага характару. Толькі незалежная Беларусь можа прыродна разьвівацца і закрасаваць эканамічна. Беларусь пад Польшчай або Маскоўшчынай або падзеленая між імі будзе полем вайны паміж дзяржаўным і беларускім народам. Апрача самых палякоў, яшчэ ніхто не гаворыць аб прылучэньні Беларусі да Польшчы і ёсьць балей пэўнасьці, што ні ўся Беларусь, ні часьць яе да Польшчы ня будзе прылучана, аднак паглядзеце як палякі ўжо гатуюцца паласавацца нашым дабром. Яны ўжо намэцілі, каб зьменшыць у сябе народу, перасяліць да нас за Бабёр і наагул на Беларускую зямлю каля 10 мільёнаў сваіх мазуроў. Аб гэтым наказываюць польскія газэты. Ня тое важна 10 ці колькі там мільёнаў палякі хочуць перасяліць мазуроў на нашую зямлю, а важна тое, што калі-б Беларусь была прылучана да Польшчы, то мазуроў да нас напэўна не расялялі-б. Ведама калі-б палякі перасялілі мільёны сваіх жыхараў на беларускую зямлю, то беларусам прышлося-б уцікаць з свае Бацькаўшчыны або на фабрыкі ў Польшчу, або яшчэ прасьцей пайсьці за парабкоў да польскіх паноў. Вось гэтая эканаміцкая небаспечнасьць, гэты страх эканаміцкай сьмерці асабліва павінен прымусіць усіх грамадзян Беларусі бяз розьніцы веры і нацыі парупіцца аб незалежнасьці нашага краю. Можна выбіраць адно з двух: або няволя ў польскіх паноў, або вольная незалежная Беларусь. Ня гледзячы на тое хто паб'е, а хто будзе пабітым, які бы канец вайны ня быў, голас народу заўсёды будзе мець вялікае значэньне. На конфэрэнцыі аб міры будуць яшчэ лічыцца з тым, што ўсякае прылучэньне часьці Беларусі да Польшчы або да Маскоўшчыны будзе прычынай новых войнаў. Гэткім парадкам палітычнае палажэньне для нас можа яшчэ балей карыснае, чымся для тых, што хочуць нас паняволіць. Трэба толькі падаваць свой голас, трэба каб сьвет ведаў чаго мы хочам. Усякае нашае маўчаньне непрыяцелі нашыя тлумачаць на сваю карысьць. Справай кожнага беларуса, кожнага грамадзяніна нашага краю цяпер ёсьць дамагацца незалежнасьці Беларусі. За зямлю, шчасьце і волю, за Незалежную Беларусь кожны павінен быць гатоў аддаць сваё жыцьцё.

У справе прыезду папескага нунцыя.

Прыезд папескага нунцыя ў Літву і Беларусь мае вялікае значэньне ў жыцьці народаў, жывучых у гэтых краёх.

І мы беларусы павінны таксама прырыхтавацца на сустрэчу Госьця, але разам з гэтай сардэчнай сустрэчай мы павінны ўсюду выказаць які мы церпім уціск з боку нашых няпрошаных апякуноў-палякоў.

Трэба сарваць маску з тых, што так голасна крычаць аб сваей каталіцкасьці, але каторыя нас цягнуць не да Каралеўства Нябескага, але да Каралеўства Польскага, бо яно іх больш цікавіць, чымся Касьцёл.

Тут сяляне беларусы ня маюць роднай мовы ў Касьцёле, не разумеюць праўд веры, а ксяндзы зандэкі гавораць ім казаньні аб патрэбе пасланць пэтыцыю, каб прылучылі нас да Польшчы, а сяляне, прывыкшы верыць ксяндзу, падпісываюць пэтыцыі.. на сваю галаву.

І гэта ня ёсьць работа пасобных людзей, не гэта работа сыстэматычная. Гэта-ж беларусаў Ваўкавыскага павету змушаюць называць сябе палякамі і падпісаваць пэтыцыі. Ды ці аднаго толькі Ваўкавыскага павету. Гэтай полёнізатарскай работай заняты ксяндзы ад гары да нізу, усё гэта на ўслугах... Варшавы.

Сёлета ў часе Божага Цела гаварыў казаньне кс. пралат Любянец і думаеце, што там было аб урачыстасьці? Дзе там. Кс. Любянец плакаў што няма.. польскага войска (як раз тады разагналі польскі корпус у Бабруйску, што гэтак зьдзекаваўся над беларус.).

Вазьміце казаньні ў касьцёлах у Вільні—гэта патрыотычныя мовы, гэта гутаркі аб тым, які кароль калі ў Польшчы быў.

Мы ведаем куды цягнуць нас кс. кс. Ясенскія, Шылкевічы, Сонгіны, Любянцы і інш., але здаецца што туды вы пойдзеце самі, без беларусаў.

Варочаючыся да прыезду Я. Е. кс. Нунцыя трэба, каб беларусы былі гатовы да работы. Трэба каб у кожным мейсцы дзе-бы ён не застанавіўся дэлегацыя ад беларусаў складала мэморыялы. У мэморыалах трэба паказаць тыя крыўды якія мы маем з боку польскага эндэцкага духавенства: да такіх крыўд належаць: недапушчаньне беларускай мовы ў Касьцёл і Сэмінарыі, перасьледаваньне ксяндзоў беларусаў і клерыкаў у духоўных сэмінарыях, высьмеіваньне малітваў у беларускай мове, адганяньне ад споведзі за пасыланьне дзяцей у беларускія школы, адмова ксяндзоў вучыць рэлігію у беларускіх школах і г. п. жальбы.

Гэтакія здарэньні павінны быць апісаны ў мэморыяле гэта дасьць магчымасьць Апостальск. Пасаду арыентавацца ў нашых рэлігійных справах.

Бо дзіўна, запраўды Касьцёл каталіцкі пазваляе, а бадай навет вымагае, каб народ навучалі веры ў роднай мове.

Як ведама ў Рыме друкуюцца рэлігійныя кнігі ува ўсіх мовах, якія толькі ёсьць на сьвеце і раптам з 270 моў, якія ёсьць на сьвеце мову беларускую ў нас палякі прызнаюць шкоднай для Касьцёла. Ведама Касьцёл навет і няведае, што тут мова беларуская уціскаецца, а робяць гэта толькі нашыя няпрошаныя апякуны палякі, а ўся беда потым кладзецца на Папежа і Рым

І. Дзубня.

Вучыцельскі зьезд.

Перадруковываем з „Беларускага Шляху“ жменю вестак аб з'езьдзе вучыцялёў Менскага павету:

„29—30 жніўня у Менску адбыўся зьезд народных вучыцялёў Менскага павету. Усяго на зьездзе было каля 200 чалавек. Калі спомніць вучыцельскі зьезд гэтага-ж самага павету, які быў год таму назад, то мы ўбачым вялізарную розьніцу паміж тым што было, і што мы маем цяпер. Было тое, што калі хто-небудзь з учасьнікаў зьезду пачынаў гаманіць пабеларуску, заўсёды падыймаўся такі страшны шум, што ў канцы аратара ледзь, за ногі ня сьцягавалі з катэдры і не пазвалялі ня толькі гаманіць пабеларуску, але навет спамінаць аб Беларусі. Тут, казалі яны, ёсьць „сѣверо-западный край“ і ніякае Беларусі няма, усё гэта польская інтрыга, панская выдумка і г. д.

Шмат брудных памыяў вылівалася на галовы нашых лепшых дзеячоў; наш нацыянальны рух стараліся абмаляваць найчарнейшымі хварбамі. А цяпер мы бачым нешто зусім іншае, цяпер хто гаманіць на сваей роднай беларускай мове сустракаюць шумлівымі вопляскамі, цяпер такім аратарам рабілі авацыі і няма балей ужо тых праклятых пытаньняў аб нашай мужыцкай мове, аб літэратуры, нацыі і г. д., цяпер чуецца нешта такое, што мы называем нацыянальнай сьвядомасьцю. Адным словам мы бачым на зьездзе не грамадзян «Сѣверо-западн. края», а шчырых сыноў Беларускае зямлі, каторыя кахаюць сваю Бацькаўшчыну і жадаюць шчасьця свайму гаротнаму народу.

Досіць толькі паказаць на тыя рэзалюцыі, у каторых кажацца аб тым, каб: 1) у ўсіх пачаткавых школах увясьці навучаньне роднай беларускай мовы і 2) дэлегаваць двох сваіх прадстаўнікоў у Раду Беларускае Народнае Рэспублікі, як для нас зразу стане ясным той пераварот, які зрабіўся ў нашай працоўнай народнай інтэлігэнцыі. Той пераварот, які ў апошнія часы робіцца ў псыхіцы шырокіх народных мас, калі цёмны народ пачаў пачуваць сам сябе, свой нацыянальны характар.

Бязсумлеўку, што і народнае вучыцельства, каторае у сваей вялізнай большасьці вышла з народу, з тых-жа самых курных хат, вучыцельства, каторае так блізка жыве з народам, разам перажывае і радасьць і гора, яно яшчэ балей адчувае ў сваей душы гэты пералом, стараецца яго аформіць, надаць балей - меней правільны зьмест гэтаму новаму кірунку народнага творства. Глаўным фэрмэнтам і скульптарам гэтага вялізарнага процэсу самапазнаньня беларускага народу, бязумоўна ёсьць тыя народныя вучыцялі, што вярнуліся з ваеннай службы, дзе яны ў часе рэвалюцыі працавалі ў беларускіх вайсковых арганізацыях. Вярнуўшыся дамоў, яны з новымі сіламі, з верай у лепшую будучыну і шчасьце свайго сярмяжнага народу, узяліся за культурна-асьветную працу.

І паглядзеўшы на энэргічныя твары гэтых здаровых маладых людзей, на іх палаючыя агнём вочы, так і хочацца сказаць разам з нашым народным песьняром: Жыў беларус—і будзе жыць.

Так, цяпер ніхто не пагасіць таго сьвятога промэтэевага агню, які запаліўся ў душы нашае народнае інтэлігэнцыі і мы можам толькі вітаць нашае народнае вучыцельства Менскага павету, каторае першае надвяло штандар барацьбы за нацыянальную беларускую школу.

Homo Novus“

З ДАРОГІ.

На чыгунцы. Цяпер, як стала можна езьдзіць у сваім окрузе па чыгунках бяз пропускаў, маючы толькі пашпарт Об. ост. у вагонах поўна народу. Заводжу памалу гутарку Ведама аб Беларусі. Усе пасажыры трохі ведаюць аб беларускім руху, а таксама аб арганізацыі беларускага гасударства. Але вось адна з пасажыраў глыбей знаёма з беларускай справай. З ёй я пачынаю шырэйшую гутарку. Яна тутэйшая шляхцянка, і спагадае беларускаму адраджэньню, аднак сама добра ня ведае да якога народу належыць (здаецца чаго-ж ясьней — жывеш здаўна на Беларусі, не прыяжджомая, а тутэйшая, значыць беларуска), лічыць сябе грамадзянкай гэтага краю і бароніць яго інтарэсы. Прад вайной яна была вучыцелькай у расейскай школе і заўсёды злавала на маскоўцаў, што тыя загадывалі убіваць у галаву дзецям, быццам яны «рускія». Але вось прышлі немцы, парадкі зьмяніліся і пайшлі польскія школы; я, кажа, стала вучыцелькай у польскай школе. Але тут таксама як раней у расейскіх школах, загадалі ўмаўляць дзецям, што яны палякі. Як першае было несправядліва і праступна, таксама і гэта другое. Пры маскоўцах яшчэ можна было выкруціцца ад нягоднага калечаньня дзіцячай душы, нагляд там над вучыцелем быў слабейшы, у польскай-жа школе ня выкруцішся, мусіш маніць дзіцяці, псаваць ягоную душу, нахінаць да здрадніцтва свайго народу. Гэта было, кажа вучыцелька, проці майго сумленьня, я гэтага не магла зрабіць і пакінула школу, цяпер дома даглядаю гаспадаркі і думаю ў гэты цяжкі час і гэтым быць карыснай для краю. —А чаму, пытаюся, вы не хацелі вучыць у беларускай школе? А ціж немцы пазваляюць закладаць беларускія школы? зьдзівілася вучыцелька. — Пазваляюць кажу, чаму-ж яны маюць не пазваляць. А ўнас думаюць што і „Гомана“ немцы забараняюць выпісаваць і ў бэцырк „Гоман“ ня прыходзіць; дастаём толькі будучы ў Вільні. тымчасам польскай газэты ў бэцырк шмат прыходзіць. Я спомніў, што гэта ўжо ня першая жальба, што „Гомана“ ў бэцырку ня можна выпісаць! Вінаваты ў гэтым жандары - пазнанскія палякі. Дзіўным здаецца, што навет часам інтэлігэнтныя людзі могуць гэтак ня ведаць. А тымчасам, як я пераканаўся ў дарозе, на правінцыі вельмі пашыраны

Ахвяра Богу.

(Беларуская казка).

Вось жыў сабе адзін стары, адзін адным душою. Ну ён жыў і сабраў грошай сілу вялікую. Дажывае ён век і чуе сам, што ўжо многа ня жыць яму. Чуе сам — ня жыць многа—і дзе-ж мне гэтыя грошы дзець? Ну вось цяпер, дык у царкву, хто сьвечку купіць, хто ў карбонку, хто як, ну а ўпярод гэтага ня было; упярод было так: сабраў хто грошы, ці хлеба, хоча Богу ахвяраваць - пойдзе на поле, разьвядзець цяпло, возьме і палажа на агонь. Дым гэты і йдзець па паветры і даходзіць да Бога.

Ну вось гэны стары вышаў на поле, запаліў цяпло у кусьціку і спаліў тыя грошы. Дым той пашоў па паветры, Бог тую ахвяру і прыняў яго. І ссылаець двух анялаў: прасеце, гаворыць, у яго: што яму ад Бога трэба? Гэныя анелы прылятаюць: „стары, гавораць, што табе ад Бога трэба?“ — А мне дзякуй Богу, нічога ня трэба! Тады гэныя анелы прылятаюць да Бога і гавораць: «сказаў той стары, што мне, кажа, нічога ня трэба!“ — Як то старому чалавеку нічога ня трэба? Ідзеце, яшчэ папытайцеся: мо' ён чаго-небудзь хоча ад Бога! Яны паляцелі: стары, гавораць — чаго ты хочаш ад Бога? — А мне, дзякуй Богу, нічога ня трэба: сыты, прыкрыты. А калі сыты, цела прыкрыта, дык больш нічога мне й ня трэба! — Ну, ідзеце-ж папытайце ў трэці раз, што яму трэба ад Бога, мо' ён чым-небудзь хоча быць? Ну зараз яны зьляцелі да таго старога. „Стары, што табе трэба ад Бога? — А мне, дзякаваць Богу, нічога ня трэба! — „Мо' чым хочаш быць?“ — Не, так, гаворыць, нічым не хачу быць — ні станавым, ні спраўнікам, ні міравым, ні членам, а так віджу на сьвеце неакуратнасьць — вось, у нас бывае, брат брата лае, сын бацьку, бацька сына, — а я-б, гаворыць, зьмірыў, бы́ўшы Богам!

Прыляцелі анелы к Богу: „так і так, Божа: нічым ня хоча быць, толькі хоча быць Богам!“ — Ну, ідзеце, гаворыць, вазьмеце яго! Ну, яны зьляцелі і ўзялі яго на неба.

Дык Бог міласьлівы узяў, зараз усю уладу сваю і аддаў: як хочаш, так і зьміряй, на поўную волю тваю аддаю! Ну аддаў Бог усю ўладу, — ён усё й знаць стаў: хто што зробіў, што сказаў.

Ну так зараз стаў ён богам, і пачалі два браты дзяліцца: адзін сьляпы, другі відушчы. Сталі гэтыя два браты дзяліцца, і гэты відушчы — сабе мерку хлеба насыпіць ды: шчупай, кажа, —ці поўна? Сьляпы шчупае: поўна! Ен сабе яе. Тады возьме мерку перавернець — на дно насыпіць. Ну, шчупай ізноў: ці поўна? — Поўна! Дык ён яму ў засек. Ну, гэты стары відзіць гэтую неакуратнасьць — напусьц ў тут маладзьні, траскацьні, гром такі; узяў дамы паліць! Так зараз—вось, ведама, вышлі і стары і малы, давай Богу маліцца. „Ах. Божа! новы бог, а які неўкавырны! Стары Бог, той даў, што хочаш, то й роб да страшнага суду. А гэта ж: няхай Бог закрые ад гэтакіх udaраў, яшчэ з роду такіх ня было. І няхай Бог крые ад гэткіх багоў!“ Зараз Бог і кажа: ён ня быў яшчэ Богам і ня будзе!» Узяў прыняў усю уладу ад яго і пусьціў на зямлю. І веку яму яшчэ прадоўжыў; і прыняў ён і голаду і холаду.

Зачым людзі перасталі знаць аб сваю сьмерць.

(Беларуская казка).

Упярод людзі бывала ведалі, калі ўміраць будуць. Раз гэтак пазнаў чалавек, што скора памрэць. Вышаў ён на вуліцу; калі паглядзіць — аж яго згарода валіцца. Ось ён узяў, ды саломаю і прывязуець колікі. А тады яшчэ Бог хадзіў па зямлі з вучнямі. Ось ён стаў гэта колікі прывязаваць а Бог і ідзець. «Што гэта, кажа, чалавечак, саломаю зьвязуеш колікі? ты-ж бы ўзяў увіткамі зьвязаў» — Ат! сколькі мне жыць! Я зараз уміраць буду! На мой век саломы хваціць! а хто будзе жыць пасьля мяне, той тады і зьвяжаць!

Ну Бог тады усердзіўся і так даў, што ня сталі людзі балей знаць калі ўміраць будуць.

А той чалавек як стаў жыць, як стаў жыць, дык і згарода яго разваліласяі новую пастанавіў і тая разваліласся.

два працiўныя сабе пагляды: то кажуць, што немцы памагаюць беларусам, то ўзноў, што немцы беларускае забараняюць. Нашыя непрыяцелі ня сьпяць, яны робяць усё, каб ня даць нашаму народу працерпі і адчыніць свае вочы, каб і далей над ім зьдзекавацца і панаваць.

(Далей будзе).

МАЛІТВА.

Навучы мяне, Божа, любіць
Чыстым сэрцам і ўсёю душою
І душу каб Табе пасьвяціць
І вечна-бы жыці з Табою

Навучы Ты мяне пазнаваць
Адну толькі Сваю міласэрную волю,
Навучы Ты мяне як яе пілнаваць,
Сустрэўшы долю й нядолю.

Ты сваёю прачыстаю кроўю,
Усіх каторай прыйшоў адкупіць,
Прасьвяці мяне, Тваёю любоўю
Навучы мяне, Божа, любіць.

Вера Мацяйчук.

У Вільні і ваколіцах.

× **Новыя сябры Тарыбы.** Новымі сябрамі Тарыбы (Літоўскае Рады) пацьверджаны І. Алехна, К. Дрангеліс, кс. Пурыцкі, С. Шылінг, М. Ічас і Вальдэмар.

× **Вярнуўшыяся архівы.** Надовічы вярнуліся розныя духоўныя архівы з Тулы.

× **Пэнсіі быўшым расейскім урадпікам.** Начальнік упраўленьня разьясьніў, што пытаньне аб выплапе пэнсый быўшым расейскім урадпікам (чыноўнікам) яшчэ не разьвязана. У паасобных здарэньнях нямецкія ўласьці могуць даваць ужо цяпер падмогі з краёвых грошай.

× **Аб расейскіх грошах.** Пазычковая каса Обэр Ост робіць менку царскіх і думскіх грошай толькі з цэлымі подпісамі касіра і ўпраўляючага. Нумар паперы павінен быць добра відаць, а таксама так званыя літары сэры. На царскіх паперах 500, 100 і 25 руб. царскія патрэты павінны быць цэлымі. Паперы могуць быць трохі разарваныя, але ня зусім парваныя.

× Загадам Обэр Ост у межах нашага краю б. расейскія ваенныя, а таксама і б. сябры польскага 1-га корпуса павінны што месяц заяўляцца ў ваенных ўласьцяў. Салдаты ня маюць права насіць форму. Калі яны ня маюць цывільнае вопраткі, дык павінны перарабіць сваю форму на цывільны лад. Афіцэры маюць права насіць сваю форму, але тады павінны здароўкацца з нямецкімі афіцэрамі. Рознае аружжа пазваляецца насіць толькі маючы пазваленьне на пісьме ад нямецкае ўлады. Усе ваенныя павінны заўсёды пры сабе насіць свае легітымацыі.

× **Вярнуўшыяся губэрнатары.** Сюды прыехала некалькі расейскіх губэрнатараў, між іншым і „наш" губэрнатар Веровкін.

× **Пагода ў верасьні.** Так званае бабье лета было сёлета 4—5 дзён, а тыя гады 10 — 14. Зусім пагодлівых дзён было толькі 3: 6, 17 і 18. Затое было 10 дзён хмарных. Так званых тропічных (з тэмпэратурай +30) у сёлетнім верасьні зусім ня было, ня было і так званых летніх дзён (балей як +28). Найвышэйшая тэмпэратура была +25 24-га ў 3 г. 50 м. папалудні. Найніжэйшая тэмпэратура была 30 у 5 гадз. нараніцы (+2 9^0). Сярэдняя тэмпэратура—+12,5^0, проці +12,3 летась. Сярэднія тэмпэратуры ў розныя гадзіны дня былі: 7 г. нараніцы +13,0^0 (летась +10,2^0) 2 г. папал. + 16,0^0 (летась +16,8^0) 9 г. увечары +11,9^0 (летась +11,6^0). Дзён з асадкамі было 11; за месяц асадкаў было 40,5 мм. Самы мокры дзень быў 9, ён даў 10,8 мм. асадкаў. Сьнегу або граду зусім ня было.

Сёлетні верасень быў шмат харашэйшы за жнівень. Ен даў змогу добра пакапаць бульбу.

× **Розныя салдацкія рэчы** (вобуй, вопратка і г. д.) ня могуць пераходзіць на ўласнасьць цывільных людзей. У каго з жыхараў будуць знойдзены названыя рэчы таго будуць караць турмой або штрафам да 10.000 марак.

× Штадтгауптман апавяшчае, што на кожную сям'ю на хлебныя карты будуць выдадзены за 2 месяцы 2$^1/_2$ куб. мэтра дроў па 35 марак мэтр. Плаціць трэба, бяручы дровы.

× Тэмпэратура. Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошнія дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
10—11	+ 14,0^0	+ 6,0
11—12	+ 15,1^0	+ 4,9^0
12—13	+ 13,0^0	+ 6,5^0
13—14	+ 20,0^0	+10,9^0

З усяго Краю.

Аб будучыне нашага краю.

Генэральны сэкрэтар нямецка-літоўскага таварыства, барон ф. дэр Ропп і балтыцкі палітык Павло Шыман 7-га кастрычніка падалі рэйсхканцлеру заяву, што усё насяленьне Літвы і Балтыкі з вялікай трывогай думае аб магчымасьці выхаду нямецкага войска. Гэта вызвала-б зьнішчэньне жыцьця і меньня жыхараў большэвікамі. Заява просіць прадоўжыць нямецкую окупацыю пад гэткімі варункамі. 1) Справы нашага краю будуць у будучыне належаць да нямецкага міністэрства міжнародных спраў. 2) Як найбарждзэй трэба стварыць 3 арганізацыі (адну для Літвы, другую для латыскай, трэцюю для эстонскай Балтыкі) з найвыдатнейшых людзей усіх нацыянальнасьцяй. 3) Гэтыя арганізацыі павінны ў паразуменьні з партыямі краю склікаць народныя прадстаўніцтвы. Гэтыя прадстаўніцтвы выбіраюць міністраў з усіх нацыянальнасьцяй. 4) Гэныя міністры прымаюць на сябе ўпраўленьне краем. 5) Б. мясцовыя самаўпраўленьні зараз-жа пачынаюць сваю працу.

Проці прылучэньня Беларусі да Польшчы.

Жыдоўская газэта «Jüdische Rundschau», арган жыдоў сыонстаў востра выступае проці «пляну нямецкага ўраду прылучыць Вільню і вокруг Горадна-Беласток да польскага „гасударства". Газэта кажа, што ўсе жыды як адзін, падымуцца проці несправядлівага і шкоднага прылучэньня нашага краю да Польшчы.

Літоўскі урад.

Надовічы выехала ў Бэрлін дэлегацыя з складу прэзыдыума Літоўскае Тарыбы для сфармаваньня паўнамочнага літоўскага ўраду.

Кандыдатам у міністры гандлю промыслу і грашовых спраў намечаюць б. сябру Гасударственае Думы М. Ічаса.

Манаполі.

Па загаду глаўнакамандуючага на Усходзе Літва і Балтыка творыць разам «мытную, манапольную і падаткавую зямлю Обэр Ост». Гэта датычыць манаполяў сьпірытусу, сярнічак, сахарыны, падаткаў на махорку, на сяўбу тытуну, бровараў, штэмпэльнага падатку і падаткаў на соль.

Беларуская пропаведзь

(ад нашага карэспандэнта)

Надовічы у Горадня прыяжджаў сьвядомы беларус О. протоерэй Константын Давідовіч. У нядзелю 29 верасьня ён у царкве ў Горадне меў пропаведзь пабеларуску. Спачатку О. протоерэй евангельле, прачытанае ў славянскай мове абясьніў пабеларуску, а потым меў прамову, у каторай у гарачых славах выказаў патрэбы і павіннасьці нашага народу. З грудзей бацюшкі вылівалася бесканечная любасьць свайго народу і жаданьне яму шчасьця, дабра. Народ з глыбокім учуцьцём і радасьцяй прыняў пропаведзь у роднай мове. Чуваць былі галасы ў часе пропаведзі: «але, а што, вось дык добра, а няўжож!"

Балей бы нам гэткіх бацюшкаў!

О. протоерэй Давідовіч паехаў назад у Бабруйск, але абяцаўся на новы год прыехаць на заўсёды ў Горадня.

Пархвен з Горадна.

ГОРАДНА. (ад нашага карэспандэнта). Беларуская школа тут вельмі добра пастаўлена. Дзяцей у ёй больш сотні. Праграма школы вельмі блізка падыходзіць да рускіх прыходзкіх школ міністэрства народнае асьветы. Школу на патрэбную вышыню паставілі тутэйшыя вучыцялі, шчырыя беларускія патрыоты, што знаюць сваю работу і аддаюць усе свае сілы на гадаваньня маладога беларускага пакаленьня. Добрыя і разумныя адносіны да школы бацюшкі, О. протоерэя Карчынскага заахвочаваюць запісавацца ў школу. Шкода толькі што на ўсё Горадна адна беларуская школа, у каторай знаходзіць навуку сотня беларускіх праваслаўных дзяцей. А дзе падзецца рэшты праваслаўным беларусам, а таксама ўсім беларусам каталіком? Патрэбна як найбарждзэй адкрыць тут яшчэ некалькі беларускіх школ. Гэта зусім ня трудна, трэба толькі каб аб гэтым паруплася мясцовае духавенства і інтэлігэнцыя. У гэтым спрадвечным чыста беларускім месьце вялікі грунт для беларускай нацыянальнай працы. Есьць тут і людзей шмат, патрэбна толькі балей *чалавекау*.

Карпа Дубок.

СУХАВОЛЯ Сакольскага павету. Нядаўна тут быў вікарым кс Адам Маліноўскі. Мы ўжо гэтулькі бачылі дзікіх праяў польскага шовінізму, што здаецца гэтым нікога ня здзівіш. Аднак кс. А. Маліноўскі і тут здзівіў усіх. Мы ўжо ня кажам аб тым, што кс. А. Маліноўскі называў беларускую мову хамскай, сьвінскай, бо гэткі зьдзекі мы ўжо прывыклі бачыць ад ксяндзоў палякоў. Кс. А. Маліноўскі ня толькі зьдзіраў з галоў сялян шапкі дзеля таго, яны не «рогатыўкі», ня польскія, ён ня толькі не адказаваў на пытаньне зробленае ў беларускай мове, але і рабіў тое, аб чым пачуўшы валасы на галаве тапорацца: кс. А. Маліноўскі на споведзі даваў пакуту не гаварыць пабеларуску. Кс. Маліноўскі цяпер пераведзены ў Угова, як кажуць на пробашча.

І. Завыганскі.

ГРОДНЯ. У той панядзелак на ўсіх крыжавых вуліцах можна была бачыць жалобныя абвесткі ў жыдоўскай і нямецкай мове з гэткім зьместам: проці шмугляроў еміннымі рэчамі будзе зроблены «Хэрэн» (рэлігійнае праклянцьце). У 4

Вайна ці Мір?

БЭРЛІН. Урадовая N.D.A.Z. кажа, што прэзыдэнт Амэрыкі, Вільсон узяў на сябе вялікую адпавядальнасьць, бо ў яго руках доля вайны і міру.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) Урадова. 12.Х. У адказ на пытаньне прэзыдэнта Вільсона нямецкі ўрад адказавае:

«Нямецкі ўрад прыняў пункты ўстаноўленыя прэзыдэнтам Вільсонам 8-га студня і пазьней, як базу для даўгога справядлівага міра. Мэта перагавораў магла-б быць значыцца толькі ў паразуменьні аб практычных падробнасьцях і іх выпаўненьні.

Нямецкі ўрад думае, што ўрады саюзьнікаў Амэрыкі стаяць на грунце заяў прэзыдэнта Вільсона. Нямецкі ўрад заяўляе, што згаджаецца ў інтэрэсах, каб зрабіць замірэньне, выпаўніць прадлажэньне прэзыдэнта аб вывадзе войска, ён пропануе прэзыдэнту склікаць мяшаную камісію, каторая павінна будзе зрабіць паразуменьне аб вывадзе войска. Цяперашні нямецкі ўрад, каторы нясе адказ за мірныя крокі ўтворан большасьцю нямецкага парлямэнту; гэткім парадкам усе заявы канцлера робяцца ад імі нямецкага народу".

ПАРЫЖ. Консэрватыўная партыя ў Сэрбіі стаіць за зблiжэньне з Нямеччынай, спадзяюцца ў найбліжэйшыя дні адпаведнай заявы.

ПАРЫЖ. „Echo de Paryż" заяўляе, што Францыя і Англія зусім ня зьвязаны словам Вільсона і што яны будуць кіравацца сваймі эканаміцкімі палітычнымі і ваеннымі патрэбамі.

ЛОНДОН. «Daily Chronika» піша: «праграма Вільсона устарэла і не адпавядае цяперашнім патрэбам саюзьнікаў.

БЭРЛІН. 12.Х. Партыя консэрватараў Рэйхстагу зрабіла гэткую заяву да мірнага прадлажэньня Вільсона: «вывад войска з занятае тэрыторыі перад пачэсным мірам можа стаць катастрофай. Адданьне нямецкай зямлі нязгодна з гонарам Нямеччыны. Нямецкі народ цьвёрда пастанавіў бараніць Бацькаўшчыну да апошняга".

БЭРЛІН. 12 Х. Штатс-сэкрэтар Эрцбэргер прыняў учора глаўнага рэдактара „Nord Deutsche Alg. Zeitung" і сказаў яму, між іншым: „Першая павіннасьць для немцаў цяпер захаваць супакойнасьць, дастоінства і сьцюдзёную кроў. Нашыя непрыяцелі, проціў каторых мы праз 4 гады зрабілі бяз ліку геройстваў, не павінны думаць, што мы працягіваем руку да міра з слабасьці. Мы пропонуем мір дзеля таго, што пэўны, што ні адна, ні другая старана ня можа мець у гэтай вайне рашучай пабеды.

БЭРЛІН. 13.Х. Сягоньняшнія газэты пішуць аб нямецкім адказе Вільсону з вялікай сур'ёзнасьцю. Аб згодзе Нямеччыны вывесьці войскі з занятых зямель газэты пішуць розна. «Vorwärts» кажа, што гэтую ахвяру мы павінны прынесьці гордасьці ворагаў, каторыя ня могуць гаварыць з намі аб міры, пакуль мы стаём на іх зямлі. «Vossische Zeitung» піша, што гэтым Нямеччына аддае сваю долю ў рукі Вільсона. «Germania» піша: „гэтым крокам мы выказаваем поўнае даверые свае Вільсону".

Правыя газэты пішуць вельмі рэзка. «Täg. Rundsch.» кажа аб падчыненьні, «Post» аб уніжэньні, «Deut. Zeit.» аб дакумэнце сорама.

гадзіны дня ўсе крамы належыць зачыніць і ўсе павінны прыйсьці ў сынагогу, каб выслухаць праклянцьце». У вялікай сынагозе былі выстаўлены дзьве труны і тры рабіны прачыталі зьмест праклянцьця.

ГОРАДНА. У адну з апошніх начаў злодзеі з прытулку укралі даволі вялікую партыю емінных рэчаў. Злажыўшы ўсе рэчы зладзеі закалілі істопку іуцыклі.

ПРЫГОДЗІЧЫ. Тут на Нёмне задзержана вялікая барка з грэччынай, пшаніцай, жытам і ячменям для Норадна. Арыштавана 3 лодачнікі. Збожжа канфіскована.

ТАЛОЧКІ. Надаячы адгэтуль у Горадна былі адпраўлены 300 цэнтнэраў жыта ў двох вагонах. Пры рэвізіі ў Горадне нестава 22 мяшкоў. Следзтва паказала, што 4 мужчыны, што ехалі ў поезьдзе выкінулі гэных 22 мяшкі на бок дарогі адкуль іх згодна з умовай унёс у сваё гумно адзін сялянін.

КУРШАНЫ. У аўторак на тым тыдні прышлі да тутэйшага мельніка трое людзей і сказалі, што яны маюць загад ад нямецкае ўласьці зрабіць дэзынфэкцыю. Мельнік, праўда, сказаў, што ў яго сям'і хворых ня было, але „санітары" паставілі на свайм. Пры помачы адумысловага апарату яны напусьцілі поўную хату дыму, ад каторага мельнік і яго сям'я захварэлі. Як назаўтрае мельнікава сям'я прачнулася, то „санітары" шчэзьлі разам з імі і 7000 рублёў з шафы.

ПАПАРЦЫ Кашадарскага пав. Яшчэ з апошняга паўстаньня тут стаялі руіны кляштару і касьцёла. Цяпер дзякуючы стараньням кс. Цынкуса будуецца новы касьцёл.

КРУК. Еганішкельскага павету. Тут злоўлены б. расейскі унтэрофіцэр, Іван Марозаў што стаў вядомым як павадыр аднэй разбойніцкай банды, каторая тэррорызавала ваколіцы. Марозаў быў ужо раз знойдзены і пры ім знойдзена 400 тысяч марак. Яму аднак удалося уцячы. Цяпер пры ім нашлі 30 тысяч марак, а таксама «службовы парадак» для яго разбойніцкай банды з спіскам сяброў яе. Дзякуючы апошняму ўласьці даведаліся, што ўсе 40 разбойнікаў былі сяляне, што ў дзень былі спакойнымі жыхарамі, а ўвечары рабіліся бандытамі. Усеяны арыштаваны.

БЕЛАСТОК. На Мікалаеўскай вул. зладзеі праламалі таўсты мур і абакралі шавецкі магазын.

БЕЛАСТОК. Качагар на чыгунцы, Бартоўскі прабаваў вывесьці ў Польшчу партыю мыла і быў за гэта засуджаны на 100 марак штрафу.

ВЫГОДА. У тутэйшых ваколіцах у апошні час было некалькі крадзежаў ураджаю, асабліва буракоў, капусты і бульбы. Часьць злодзеяў пазната.

МАРЫЯМПОЛЬ. У блізкім часе адкрываецца тут рэальная школа вышэйшага тыпу.

КОУНА. Архіў жмудзкай каталіцкай дыэцэзыі вярнуўся з Тулы сюды.

БІРЖЫ. Сёлета ўвосень адкрываецца тут літоўская земляробная школа.

ПАНКШТАЛІШКІ. 24 верасьня вярнуўся з Расеі Владыслаў Навенс. Ён застрэліў сваю жонку і сам застрэліўся, бо даведаўся, што яго жонка была ў зносінах з іншымі.

З ФІНЛЯНДЫІ.

ГЭЛЬСІНГФОРС (В.Т.Б.). 9.X. Сэйм на аснове § 38 з 1772 г. выбраў за караля прынца Фрыдрыха Карла Гэссэнскага і назначыў наступнікамі яго, яго патомкаў. Аграры і некалькі рэспубліканцаў ў выбарах ня прымалі ўчасьця.

Украіна.

БЭРЛІН. 7 кастрычніка выехаў поезд з расейскай мірнай дэлегацыяй. У Бахмачы ўкраінскі ураднік задзяржаў поезд і загадаў трэсьці. Трэсьлі некалькі гадзін. Арыштаваных 48 чалавек адвезьлі ў Лукаеўскую турму.

З Польшчы.

ВАРШАВА. 9.X. Сабраньне ўсіх актывістычных груп прыняло лёзунг злучаньне ўсіх польскіх зямель уключаючы і «польскія ўсходнія акраіны» і ўтварэньня каліцыйнага ўраду, каторага першай мэтай будзе арганізацыя польскае арміі.

Асабліва „энэргічную дзейнасьць" выказавае «ліга ўсходніх зямель».

ВАРШАВА. 12.X. Учора была тут вялікая каронная рада, каторая займалася справай перадачы нямецкімі ўласьцямі ўпраўленьня краем і арганізацыі арміі.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

БЭРЛІН. 10.X. Тутэйшае расейскае пасольства наказывае: „у вайне з чэха-славакамі савецкія войскі занялі Стаўрополь.

З усяго сьвету.

БЭРЛІН. 12.X. Штокгольмскія газэты займаюцца пытаньнем, што станецца з належыўшымі да Расеі дзяржавамі, як нямецкія войскі выйдуць з іх. Яны стануць ахвярай большэвізма. Гэтыя краі хоць яны і хочуць у будучыне быць зусім свабоднымі ўсёж-такі цяпер жадаюць нямецкай апекі. Небасьпечнасьць тым вялікшая, што ў самых гэтых краёх ёсьць вогнішчы большэвізма.

ВЕНА. Імператар прыняў у аўдыэнцыі 30 дэпутатаў розных нацыянальнасьцяй і партый. Намэчана міністэрства ўсіх народаў Аўстрыі. Чэхі заявілі, што ня ўвойдуць у яго.

БЭРЛІН. **Аўстрыяцкі парлямэнт.** Украінец Утык дамагаецца, каб палякі як можна скарэй пакінулі ўкраінскія землі, што належаць цяпер да Польшчы. Нямецкі нацыяналіст Крафт кажа, што немцы Аўстрыі жадаюць прылучыцца да Нямеччыны.

ЛЬВОЎ. 19 кастрычніка сюдыззываюцца прадстаўнікі ўсіх украінскіх зямель, каб утварыць украінскую нацыянальную раду.

ЛЬВОЎ. Украінец, міністэр Корбачэўскі і мітрапаліта Шэптыцкі склікалі конфэрэнцыю ўкраінцаў, каторыя выказаліся за незалежнасьць вэнгерскіх і аўстрыяцкіх украінцаў.

ЗАГРЭБ. 11.X. Тут утварылася нацыянальная рада паўднёвых славян, у каторай ёсьць прадстаўнікі 90% усяго паўднёва-славянскага насяленьня Аўстрыі. Нацыянальная рада заявіла, што паўднёва-славянскае пытаньне ёсьць пытаньне міжнароднае, каторае будзе разьвязана на конгрэсе аб міры.

ФРАНКФУРТ. Бурмістр Страсбурга, Швандэр назначаецца намесьнікам Эльзас-Лётарынгіі. Эльзаскі дэпутат Гаўф назначаецца статс-сэкрэтаром Эльзаса.

БЭРЛІН. 12.X. Імператар загадаў напісаць сьпіскі асоб, пакараных за палітычныя праступкі. Гэным асобам будзе даравана кара.

ВЕНА. 11.X. Вэнгерскі міністэр-прэзыдэнт Вэкэрле падаў у адстаўку. Сваім наступнікам ён рэкамэндаваў барона Власіча.

ГААГА. У Англіі шырацца сур'ёзныя забастоўкі на большэвіцкай аснове.

СОФІЯ (В.Т.Б.). 10.X. Газэты наказуюць, што глаўнакамандуючы Жэков зьмешчаны з ураду.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкія апавяшчэньні.

11.X. Заходні тэатр.

На паўдня-захад ад Дуэ непрыяцель вёў далей свае штурмы проціў адрэзку на паўдня ад Скарп. Непрыяцель адкінены з цяжкімі стратамі. Між Камбрэ і Сан-Кантэн адкінены сільныя штурмы непрыяцеля. Між Сэнт-Эц'ен і Энь мы адвялі нашыя войскі незначна ад ворага на паўночны бераг Эр. На ўсходнім беразе Маас амэрыканцы атакавалі вялікімі сіламі між Сіўры і лесам Гомон. У цяжкіх бітвах яны адкінены.

У верасьні мы зьбілі 773 непрыяцельскіх самалётаў, з іх 450 у нашых руках. Мы страцілі толькі 107 і 103 шары на прывязі.

Палудзенна-усходні тэатр:

На поўдня ад Ніш нашыя войскі стыкаюцца з сэрбамі і французамі.

12.X. Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага: Мы адышлі назад з пазыцыі на захад ад Дуэ на лінію стары Вандэ—Гарн—Гэнен—Л'етар. На паўночна-ўсход ад Камбрэ непрыяцель атакаваў між Шэльдай і Сэн-Вальт. Непрыяцелю ўдалося толькі ўварвацца ў Жыві. На рэшце фронту мы адкінулі непрыяцеля перад нашымі лініямі і зрабілі яму вялікія страты.

Фронт нямецкага Насьледніка: Заўзятыя атакі англічан, амэрыканцаў і французаў наабапал Баэн адкінены. На паўдня ад Ляон мы ачысьцілі Шмэн ду Дан незначна ад непрыяцеля.

Фронт ф. Гальвіца: Наабапал Эр і наабапал Маас непрыяцель вёў заўзятыя атакі, каторыя зламаліся з цяжкімі стратамі. Лясы Пюнэль і Орн, што былі часова ўтрачаны, цяпер адабраны назад.

13.X. Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага: Наабапал Дуэ мы стыкаемся з непрыяцелем. На поўночна-ўсход ад Камбрэ мы ўначы з 11 на 12 трошкі адыйшлі ад непрыяцеля. Між Солень і Лекато непрыяцель атакаваў з вялікімі сіламі. Наабапал Гэйвілі яму ўдалося ўварвацца ў нашыя лініі, але контратакай мы зараз-жа яго ўзноў выкінулі.

Фронт нямецкага Насьледніка: На поўнач ад Уаз непрыяцель пачаў крэпкія штурмы. Непрыяцель усюды адкінены, мясцамі пасьля заўзятай бітвы на штыхі. На фронце між Уаз і Энь непрыяцель памалу ішоў за намі. Непрыяцельскія атрады, што перайшлі праз Энь, былі ўзяты ў палон.

Фронт ф. Гальвіца: Наступленьні непрыяцеля на заходнім беразе Маас адкінены. На ўсходнім беразе Маас між лесам Ормон і Варвіль амэрыканцы вялі з вялікімі сіламі свае напрасныя штурмы. У ўпорных бітвах яны былі зусім адкінены.

Фронт Альбрэхта Вюртэмбэрскага: На захад ад Бумон і на поўнач ад каналу Рэйн-Рона мы ўзялі палонных.

Паўднёва-ўсходні тэатр.

Пад Нішам бітвы. Нашыя войскі адышлі на поўнач ад места і пакінулі Ніш непрыяцелю.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

СОФІЯ. Мяшаная камісія пры ўчасьці афіцэраў саюзных дзяржаў пачала свае перагаворы аб перадаваньні саюзьнікам тэлеграфаў, тэлефонаў і чыгунак у Баўгарыі.

БУКАРЭШТ. 9.X. Грамадзянства спадзяецца з пэўнасьцяй карысьці з агульнага палітычнага палажэньня.

САЛОНІКІ. 10.X. Саюзьнікам здалося 65.000 баўгар згодна з умовай, па каторай усе баўгары на захад ад Ускюба робяцца палоннымі

БЭРЛІН (В.Т.Б.). 11.X. Навакол Англіі нашыя падводныя лодкі ізноў затапілі 21.000 тонн.

Друкавана у друкарні М. Кухты Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.